

Het Reestdal; uitdagingen voor beheer en beleid

Introductie Reestdal

Het Reestdal is een kleinschalig extensief agrarisch cultuurlandschap, met akkertjes, boerderijen, weilanden, broekbossen en bossen. Het gebied loopt van Dedemsvaart in het oosten tot aan Meppel richting het westen. De Reest vormt de grens tussen de provincies Drenthe en Overijssel; dit is een van de redenen dat de rivier nog zo kronkelt. Het recht(er) trekken ervan zou dan ook veel (administratieve) problemen opleveren en is daarom achterwege gebleven.

Onlangs heeft de provincie Overijssel aangegeven aan de Overijsselse zijde van de grensrivier de Reest de EHS te willen schrappen, omdat het Reestdal niet aangewezen was als Natura 2000 gebied. Dit heeft ook gevolgen voor de Drentse zijde van de Reest waar de provincie Drenthe de EHS wel handhaaft. Op dit moment kunnen de doelen die de provincie Drenthe zich gesteld heeft maar deels gerealiseerd worden door de houding van de provincie Overijssel. Juist voor een beekdal systeem als het Reestdal is de benadering op landschapsniveau van belang en is het belangrijk dat er aan beide zijden een samenhangend beleid wordt gevoerd, gericht op water- en natuuropgaven maar ook met meerwaarde voor de toeristisch-recreatieve ontwikkeling van het gebied. Om de kwaliteit van het gebied en de noodzaak van aankoop en inrichting van de EHS richting provincie Overijssel te onderstrepen is op verzoek van Het Drentse Landschap, vanuit inhoudelijke invalshoek, in 2012 een OBN-advies uitgebracht (Aggenbach, Grootjans & Weeda, 2012).

Toegepast onderzoek door de jaren heen

Voor de ruilverkavelingen in de jaren 60-70 was de natuurkwaliteit van het Reestdal goed, er waren grote oppervlakten natte natuur waaronder grote en (mesotrofe) kleine zeggen moerassen en dotterbloemhooilanden. Die zijn er nu ook nog, maar kleiner en van veel mindere kwaliteit. Sinds de jaren 70 is de grondwa-

terstand gemiddeld 70 cm gedaald rond midden- en bovenloop, 30 cm rond de benedenloop. In de jaren 80-90 heeft er, naar aanleiding van ideeën over het normaliseren van de Reest, een systeemonderzoek in het gebied plaatsgevonden. Hieruit bleek dat de Reest overwegend wordt gevoed door lokale toestroming van grondwater, en op enkele plekken door meer regionale toestroming. Het gebied is, door een afname van de kwel, sterk verdroogd en vervolgens ook verzuurd. Het Reestpeilregime en de te lage grondwaterstanden in de omgevende infiltratiegebieden vormden de belangrijkste knelpunten. Ook bleek uit het onderzoek dat juist overstroming en de toestroming van ijzerrijk kwelwater en stabiele hoge grondwaterstanden van belang zijn voor de natuur. Er zijn lokaal maatregelen genomen binnen het beekdal om het te ver wegzakken van de grondwaterstand tegen te gaan, onder andere door het aanleggen van drempels in de Reest. Dat had lokaal wel positieve effecten (Schrapveen, Wildenberg) maar de verdroging van het hele systeem was nog niet opgelost. In aquatisch-ecologisch opzicht kwam naar voren dat er hoge pieken in nutriënten in het water voorkomen, en dat de Reest, door het beperkte verval, ook een beperkte stroming heeft.

Enkele jaren later is een onderzoek uitgevoerd naar bevoeiing van het Reestdal (Kemmers et al, 2007), als alternatief voor herstel van buffering via aankoop en inrichting als infiltratiegebied die maar zeer gedeeltelijk als EHS waren begrensd. Door het oude gebruik van de vloeiveides te herstellen zou de buffering vergroot kunnen worden en de verzuring tegengegaan. Een aantal soorten hebben inderdaad hiervan geprofiteerd, het herstellen van dotterbloemhooilanden is lastig maar herstel van zwak zure kleine zeggenvegetaties is tot op zekere hoogte haalbaar. Op dit moment is verdroging nog steeds een probleem. Dit is een van de redenen waarom het Waterschap Reest&Wieden het project Water op Maat Reestdal opzette.

V.l.n.r.: Reestdal (luchtfoto Waterschap Reest&Wieden), De Reest, uitleg over natuurbeheer tijdens excursie

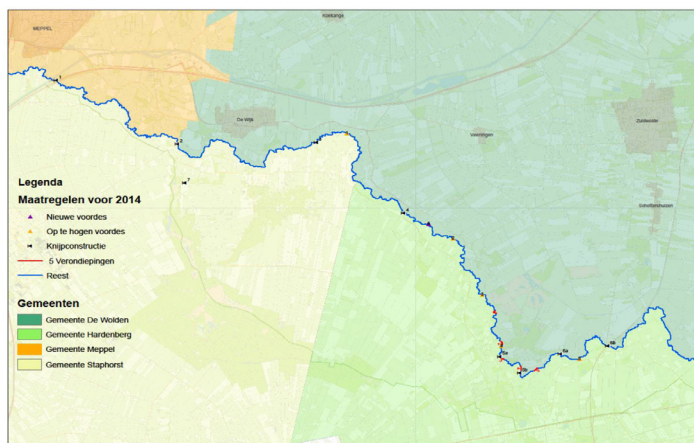

Project Water op Maat Reestdal

De aanleiding en doelen voor dit Water-Op-Maat project zijn drieledig:

- Verdrogingsbestrijding, want het huidige grond en oppervlaktewaterpeil is onvoldoende afgestemd op de beoogde functie (GGOR).
- Vasthouden van meer water tegen overlast tijdens hoogwatersituaties (WB21).
- Beekherstel en vismigratie (KRW).

Slechts een klein deel van het originele afvoergebied van de Reest watert nog daadwerkelijk op de Reest af. Ten noorden van de Reest loopt de Reestvervangende leiding, deze zorgt ervoor dat veel water niet in de Reest terecht-komt, maar direct afgevoerd wordt uit het gebied. In combinatie met het te grote profiel van de Reest treedt verdroging op. Maatregelen om water langzamer af te voeren zijn het aanleggen van een nieuwe voorde (drempel), het ophogen van bestaande voorde en het op plekken verondiepen van de Reest. Deze maatregelen worden

Maatregelen Waterschap 2014

in de middenloop van de Reest genomen. Met de aanleg van knijpconstructies kan tijdens extreme omstandigheden water worden vastgehouden om wateroverlast, bijvoorbeeld in Meppel, te voorkomen. De KRW doelen zoals beekherstel worden gerealiseerd door het lokaal realiseren van moerasbos langs de beek, het creëren van ondieptes en het bevorderen van vismigratie. Concreet worden in het kader van dit project de laatste ontbrekende gronden in de middenloop aangekocht, het beekpeil verhoogd door aanleg en verhoging van drempels in de beek (onder water) en beekbodemverhoging. Hiermee worden de grondwaterstanden in de middenloop wezenlijk verhoogd waardoor herstel van moeras- en hooilandvegetaties in lage delen van het gebied mogelijk wordt.

Natuurbeheer in het Reestdal

In het Reestdal wordt beheer gevoerd door onder meer Het Drentse Landschap en Landschap Overijssel. Zij hebben als doel verschraving en hierdoor het vergroten van soortenrijkdom van de graslanden en akkers. Dit doen ze door het

- maaien van hooilanden
- begrazen van de hoge delen
- beheer van de akkers

In het Reestdal worden de hooilanden, zolang de waterstand laag genoeg is, aan Overijsselse zijde gemaaid door boeren. In die

gebieden waar het te nat is maaien de beide land-schappen zelf, met speciale machines. De afzet van het maaisel kan op verschillende manieren. Vaak zijn boeren geïnteresseerd in dit hooi, vanwege de medicinale werking van de kruiden die erin groeien. Andere opties die in de toekomst wellicht interessant worden zijn biovergisting, ofwel voor chemische verwerking ofwel voor papier.

Kruidenrijke hooilanden in het Reestdal

In het gebied de Wildenberg voert het Drentse Landschap het beheer vanuit een beheerboerderij uit. Veel gronden zijn er de laatste tijd ingericht en het gebied is sterk vernat. Daardoor zijn verdroogde hooilanden met Moerasstruisgras, Pitrus en Ruwe smele veranderd in een veel gevarieerdere vegetatie met veel zeggesoorten zoals Snavelzegge en Noordse zegge, Dotterbloem, Holpijp ed. Het gebied laat zien dat hydro-ecologisch herstel, mits de juiste maatregelen op de juiste schaal worden uitgevoerd, ook werkelijk perspectief biedt.

In veel van de percelen zijn vaak nog te diepe greppels aanwezig. De landschappen hebben op veel plaatsen deze verondiept. Dit kan op een aantal manieren.

-uitgraven en dichtgooien met schoon zand: meest rigoureuus, snel effect, duur

-frozen langs de zijden en dichtschuiven met de boven-laag -dicht laten groeien, dit gaat langzaam, waarbij het water dus nog lange tijd doorsijpelt: effect zichtbaar op langere termijn, minste kosten en minste verstoring.

In het gebied de Pieperij zijn greppels gedicht door de randen te frozen en de greppels dicht te schuiven. Dit geeft een goed resultaat waarbij de toegenomen invloed van ijzerrijk grondwater aan maaiveld al snel was te zien. De Vledders- en Leijer hooilanden zijn ook perspectiefrijk voor herstel, niet voor niets maakte Westhoff al melding van de soortenrijke trilveenvegetaties in enkele petgaten.

Meer informatie

Deze veldwerkplaats heeft plaatsgevonden op 20 juni 2013. De sprekers waren: Eric van der Bilt (Het Drentse Landschap), Uko Vegter (Het Drentse Landschap), Sander Verheijen (Waterschap Reest&Wieden), Karel Hesselink (Landschap Overijssel). De veldwerkplaatsen worden georganiseerd in opdracht van het Bosschap, met een bijdrage van het Colland Fonds. Meer achtergrondinformatie is te vinden op www.veldwerkplaatsen.nl.

Tekst: Petra Schmitz (Bosgroep Zuid Nederland)

Beeld: Petra Schmitz (Bosgroep Zuid Nederland), Waterschap Reest & Wieden

